

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*Paa Sjølunds jagre Sletter
ved Østersøens Bred,
hvor Skoven Kranse fletter
om Engens Blomsterbed,
hvor Sølvkilden glider
nu ved Ruinens Fod,
der stolt i gamle Tider
en Kongebolig stod.*

Ingemann.

Oversigt

over

Vordingborg Slots Historie.

Samlet — hovedsagelig efter trykte Kilder — til
Vejledning ved Besøg paa Ruinerne af

P. A. KLEIN.

Willerups Boghandels Forlag, Vordingborg.
1922.

12001-221

A 8057

- 1

Største Udvalg i
Postkort og Billeder
 fra
 Vordingborg Slots Ruiner.

Tag en **Kodak** med Dem

Kodak Kameraer

Kodak Film

Kodak Tilbehør

faas i

WILLERUPS
BOGHANDEL
 VORDINGBORG

Alle Tryksager
 leveres hurtigst og billigst.
Willerups Bogtrykkeri.

Knudsens Conditori

*Naar Ruinerne
 og Byens andre
 Seværdigheder
 er beset
 trænger man til
 en Forfriskning,
 der nydes
 i*

*Knudsens
 Conditori.*

Vilh. Jensen.
Vordingborg.

Telefon 143 og 403.

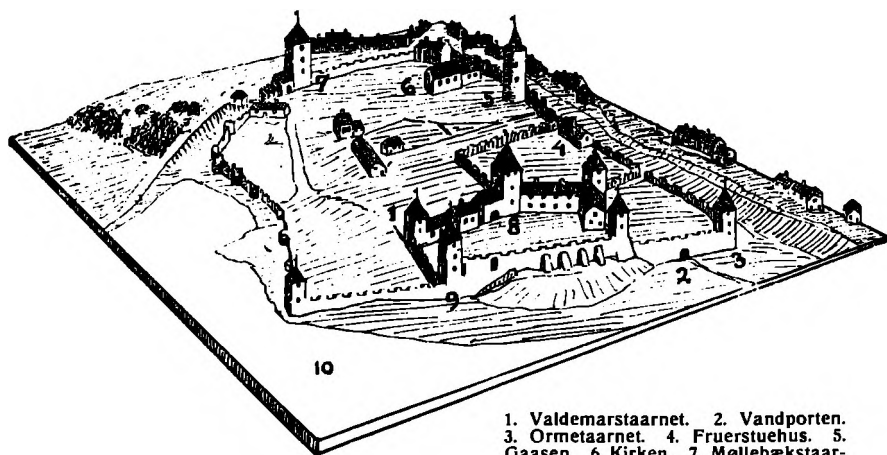
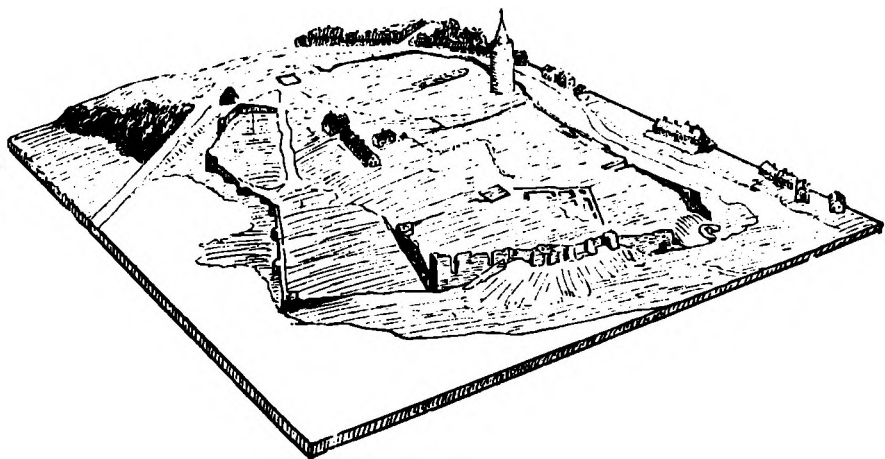
Hvad engang har været —.

Da Venderne drev deres Uvæsen paa Danmarks Kyster, blev Vordingborg formentlig bygget.

Borgen blev anlagt paa et ret højtliggende Plateau, der i Syd og Vest beskylledes af Fjorden og i Øst af Glambækken, Afløbet fra en nu forsvunden Sø, Badstuesøen. Mod Nord afgrænsedes Slotsterrainet af en Gennemskæring, Møllebækken, fra Badstuesøen til Fjorden.

Hvor Glambækken havde sit Udløb, fandtes øjensynlig en god naturlig Havn, og herfra gjaldt det om at sikre et fredeligt Samkvem mellem Sjælland og de sydlige Landsdele, Lolland og Falster, samt beskytte Sjælland mod en Fremmedinvasion fra Syd. Hertil kom den heldige Belliggenhed, hvor Flaaden kunde samles — Vordingborg var jo det centrale Sted i et Danmark, der strakte sig i Vest og Øst fra Fanø til Gotland — ligesom Naturskønhed og Vildtrigdom gjorde Vordingborg til Kongernes kæreste Opholdssted. Derfor voksede Vordingborg til den betydeligste, største og historisk mærkeligste Middelalderborg i Danmark.

Selve Slotsgrunden er en langagtig, uregelmæssig Firkant, hvis nordlige Side har en stærkt buet Form. Den omspænder et Areal paa ca. 7 Tdr. Land, med Gravene ca. 13 Tdr. Land.

1. Valdemarstaarnet. 2. Vandporten.
3. Ormetaarnet. 4. Fruerstuehus. 5. Gaasen. 6. Kirken. 7. Møllebækstaarnet.
8. Porttaarnet. 9. Vandtaarnet.
10. Vordingborg Noer.

Slottet ved Vordingborg. Rekonstruktion (nederst), dels efter Resen dels paa Grundlag af den til det nationalhistoriske Musæum paa Frederiksborg udførte Model af Ruinerne ved Johs. Klein (øverst). Fra Daniel Bruun: Danmark, Land og Folk.

Hvornaar Borgen er anlagt, kan ikke siges, dens historiske Tid begynder med Valdemar den Første. Den østlige Del af Inderslottets sydlige Ringmur, der for en overvejende Del bestaar af Granit, og som støttes af mægtige Stræbepiller, mener man at kunne henhøre til denne Konges Dage.

Ej heller kan det siges, hvorledes Slottet saa ud i sin Begyndelse. Stort var det næppe paa Valdemar den Stores Tid, men efterfølgende Konger ombyggede og udvidede det ofte — Slottet voksede med sin Betydning.

Sin største Udvidelse og nuværende Form fik det i det 14' Aarhundrede.

Byen, som indtil da sikkert havde indtaget den nordlige Del af Slotsholmen, og som næppe havde anden Befæstning end Datidens træstøttede Jordvolde, maatte rykke ud mod Vest, og hele det store Plateau blev omgivet med stærke Ringmure, og paa Angrebssiden i Nord og Øst foruden med adskillige Halvtaarne forsynet med tre høje, solide Fæstnings-taarne: Ormetaarnet, Gaasen og Møllebækstaarnet.

Det egentlige Slot laa i Syd ud mod Fjorden og dannede en uregelmæssig Firkant. I hvert Hjørne af den indre Borggaard stod et firkantet Taarn, og paa Midten af den nordlige Mur ved Porten var et noget skævt, ligeledes firkantet Taarn, hvis udvendige Mursider havde den anselige Længde af over 12 Meter. Resterne af dette Taarn var ved Udgravningen saa forfaldne, at de igen maatte tildækkes.

Nordsiden dannedes — i hvert Tilfælde i en senere Tid — af *Østersal* og *Vestersal*, to Bygninger i to Stokværk, der forbandtes ved en — maaske nyere — Mellembygning. Vestersal stødte ud til det spirløse, med kreneleret Rand forsynede *Valdemarstaarn*, Østersal til Taarnet ved Urtehaven.

Slottets sydlige Hjørnetaarne var *Jomfrutaarnet* og *Vandtaarnet*.

Jomfrutaarnet (mod Øst), som ikke er udgravet — man har ikke nænnet at fælde det Træ, der staar, hvor det formodes at være — var ligesom Valdemarstaarnet forsynet med kreneleret Rand uden Spir. 1710 var den Rest, der var tilbage, aabent bag til og gjorde Tjeneste som Lysthus.

Vandtaarnet, der var forsynet med Spir, og Valdemarstaarnet hører sikkert til Borgens yngste Partier, idet de viser saa store Ligheder med den ældste Del af den nuværende Bykirke, at deres Opførelse maa have været samtidig. Vandtaarnet er udgravet og danner nu et af Ruinernes smukkeste Partier. (Store Ruin).

Da Valdemar Atterdag foretog sin store Udvidelse af Vor-

dingborg, har han rimeligvis bygget sig et Residensslot paa paa den østlige Del af Pladsen i Nærheden af „Gaasen“. Men i den senere Middelalder og Renaissancetiden indrettedes der atter Kongebolig i det gamle Slot mod Syd, som derfor fik Navnet „Nye Slot“, et Navn, det beholdt indtil 1670.¹

Af de store Fæstningstaarne er *Møllebækstaarnet* helt forsvundet. Det var en stor firkantet Bygning, der laa ved Slotstorvet, hvor Indgangen til Pladsen nu findes. Det stod til 1742, da det paa Grund af Brøstfældighed maatte nedrives.

Møllebækstaarnets Anvendelse i det 16' Aarhundrede synes lidt gaadefuldt, idet der i et Register — formentlig udfærdiget i Slutningen af Juli 1523 — over de Slotte, Len og Købstæder, som ligger til Kongens Fadebur, foruden Vordingborg Slot, noteres:

„Item Møllebæks-Tornn paa Wordingborg plejer at ware i Forlening mett gotzs, som ther tiilligger och ligger nu till Slotthett“.²

Dette kunde tyde paa, at Møllebækstaarnet tidligere har været et selvstændigt Len.

Af *Ormestaarnet* har Nationalmusæet for nogle Aar siden istandsat de sidste Rester. Dette Taarn, der sikkert ligesom „Gaasen“ har faaet Navn efter sin Fløjfigur — Orm var i Middelalderen Betegnelsen paa Drage eller Slange — var firkantet indvendigt og ottekantet udvendigt, samt forsynet med et spidst opløbende Tag. Paa Billedet af Prins Jørgens Slot 1744 ses, at en betydelig Del af det endnu er tilbage.

I Gaasetaaarnets umiddelbare Nærhed laa *Fruerstuen* og *Cancelliet*, Bygninger, som i det 18' Aarhundrede benævntes som „Gamle Slot“, og som tjente Lensmanden til Bolig.

Cancelliet var i Frederik den Femtes Tid saa forfaldent, at man ikke agtede det værd at bekoste en Reparation paa det; men da man i Slutningen af det 18' Aarhundrede vilde rive det ned, maatte man sprænge Murene med Krudt, saa store Stykker faldt ned, uden at Stenene dog vilde skilles ad. At Cancelliet var saa solidt bygget, havde vel sin Grund i, at det skulde tjene til intet mindre end Danmarks Rigsarkiv.

¹ Ref. af Foredrag af cand. phil. Schjøtt i Vord. Avis ¹⁵ 12 1900.

² Danske Magasin 2' Række VI. 273.

Det danske Rigsarkiv havde nemlig sine første Dage paa Vordingborg Slot, og man har endnu bevaret originale Registraturer fra 1476. Dette Arkiv indeholdt overvejende Breve fra Valdemar Atterdags Tid, men ogsaa en Del fra Dronning Margrethes, hvortil senere kom nogle Breve vedrørende Lolland helt ned til Kong Hans' Regering. Det var særlig Valdemar Atterdag, der havde sit Arkiv her, Dronning Margrethe og Erik af Pommern opbevarede mest deres Breve paa Kalundborg, hvortil de vordingborgske Papirer senere blev ført. Man regner med, at Arkivet i Vordingborg var flyttet til Kalundborg i Tiden før 1551.¹

St. Andreas Kirke laa ved Siden af Gaasetaarnet, hvor nu en Kampestenssætning viser dens Plads. Den var sikkert oprindeligt opført som Bykirke, men indgik som Led i Slottet, da Valdemar Atterdag opførte den store Ringmur.

Kirken stammer fra det 12' Aarhundredes 2' Halvdel. Den var halvanden Gang saa stor som en af vore Landsbykirker og bestod af et forholdsvis langt Skib og firkantet Kor med halvrund Afslutning. Senere var Koret blevet udvidet. Ialt var Kirken ca. 123 Fod, hvoraf Skibet indtog de 78, medens Bredden var 38.

Under Kirkens og Korets kun delvis bevarede Murstensgulv traf man ved Udgravningen paa flere stensatte Grave fra Middelalderen, og her gjordes interessante Fund af Genstande, deriblandt Signeter, nedlagte hos de døde, af Sværd og adskillige Mønter, der viste, at Gravene var fra Tiden fra Valdemar Sejr til Erik af Pommern. De stærkt ødelagte Bygningsrester af Kirken, som ikke vilde kunne bevares afdækkede, blev efter Undersøgelsen atter tildækket med Jord, og Pladsen planeret som forhen.² En Levning — en romersk Søjlefod af Granit — har man rimeligvis i den store Sten, der ligger uden for Syd-sjællands Musæum.

Paa Kirkens Nordside laa et lille Kapel. Det er øjensynligt det vor Frues Kapel paa Vordingborg Slot, som 1364 ^{7/3} fik paveligt Afladsbrev, og hvortil Paven havde skænket Valdemar Atterdag Relikvier.³

¹ A. D. Jørgensen: Danske Rigsarkivers Hist. 7--11 og W. Christensen: Dansk Statsforvaltning 137, 142.

² Fra Ark. og Mus. I, 74—75. ³ Acta pont. dan. I, 253.

Hvorlænge denne Kirke har været i Brug som Kirke vides ikke endnu; men den er sikkert benyttet lige indtil Reformationen. 1^e Juli 1516 underrettedes Lensmanden paa Nykøbing Slot, Oluf Holgesen Ulfstand ved kongelig Skrivelse om, at Guldsmiden Kuntze i København har forfærdiget en Monstrans til St. Andræ Kirke eller Kapel paa Vordingborg Slot; men da dette ikke formaar at betale ham Arbejdsløn og Udlæg, skal hans Tilgodehavende betales ham af Kippinge Kirkes Midler, mod at denne beholdt Monstransen i Pant, til den kan blive indløst af St. Andræ Kirke.¹ Kippinge Kirke paa Falster var i den katolske Tid et yndet Valfartssted som Følge af en hellig Kilde og de mange Mirakler, der sagdes at finde Sted dér.

1710 gør Kirkebygningen Tjeneste som Bolig for Husfogeden og forsvinder ganske 10 Aar senere.

Af Præster ved denne Kirke kendes Henrich v. Lyneborg, 1346, som var Valdemar Atterdags Kansler, og Hans, som 1387 og 1394 nævnes som Kirkeherre i Vordingborg.

Stolte Tider.

Intet andet Sted i Danmark er som Vordingborg knyttet til Valdemarkongernes Navne, og intet andet Sted vækker et saadant Væld af Minder om vor Middelalders navnkundigste Kongers Liv og Bedrifter. Derfor er de tre store Valdemarsnavne i den vordingborgske Folkebevidsthed en sammensmeltet Enhed — Vordingborg er ikke Valdemarernes, men „Valdemars Borg“.

Valdemar den Store er den første Konge, der kaster Glans over Borgens Navn — det er jo ham, siger Traditionen, der har bygget den. — I Aaret 1166 vil nogen endog paastaa!

I hvert Fald stod Borgen 1167, thi da kunde Kongen stævne Flaaden til Vordingborg og dér holde Møde med sine Høvdinge og Raadgivere. Ved samme Lejlighed saa Borgen vel sin første Statsfange. Det var Buris Henriksen, den af

¹ Kirkehist. Saml. IV Række 3. Bind.

Kongen begunstigede, der ved denne Lejlighed blev anklaget for Forrædderi for senere at blive ført til Doms paa Søborg.

Her paa Vordingborg blev sikkert lagt store Planer til Vendens Fordærv. Gennem de mange dybe Sunde, kunde Rigets Skibe komme upaaagtede til Samlingsstedet, og i Ly af Masnedø og Oringes Skove afvente den belejlige Stund til Kamp for Konge, Kors og Fædreland.

Her fra Vordingborg drog den stolte Flaade Gang paa Gang med Kongeskibet i Spidsen ud til Kamp og Sejr. Og var Kongen ikke selv med, stod han sikkert ved en af Borgens Tinder og fulgte stolt i sit Hjerte sin Flaades Færd. — Saadan stod han vel glad og forhaabningsfuld, skønt træt og syg, hin Foraarsdag 1182, da Sønnen Knud førte Flaaden ud gennem Sundet. Hvilken Smerte var det da ikke den gamle Konge at se Skibene snart efter vende tilbage, overvundet af Uvej, Mangel paa Proviant og Misstemning blandt Folkene.

Kongen var syg. Dette Slag forværrede Tilstanden. Trods Absalons Bønner og Abbed Johannes' lægende Urter sov han ind den 12' Maj. Og det sørgende Folk bar ham den lange Vej fra Vordingborg til Graven i St. Bendts Kirke i Ringsted.

Med Hensyn til Vendertogene fulgte Valdemar den Stores Sønner trofast i Faderens Fodspor. 1187 maatte den afdøde Hertug Bugislavs Sønner møde for Knud den Sjette paa Vordingborg, hvor han som deres Lensherre delte Pommern mellem dem. — Mærkeligt maa det synes, at Valdemar Sejr, da han 1238 mødes med den pavelige Legat, Vilhelm, og en tysk Ordensmester fra Lifland, ikke modtager dem paa Vordingborg, men ved Stensby, hvor der (iflg. Repholtz: Stampenborg Side 21) endnu findes et usædvanlig stort Tingsted.¹

Som Valdemarstidens største Krigsbedrifter havde deres Udspring i Vordingborg, saaledes har ogsaa den smukkeste Blomst, Fredens Arbejde satte i de Tider, sin Rod her. Jydsk Lov, som ved sin Levekraft gennem Aarhundreder viste sit Værd, blev givet paa Vordingborg Slot. Samme Aar (1241) kort Tid efter døde den 13' Marts den gamle Konge paa sin kære Borg.

¹ Dette med Tingstedet er næppe rigtigt og stammer fra en Tid, da Dysser antoges for Tingsteder. Men Stensby har i tidlig Middelalder været Udskepningssted, og der ligger et gammelt Voldsted

Vordingborgs Navn er i Middelalderen som et Spejl af Danmarks; jo stærkere dette tegner sig i Historien, jo klarere toner ogsaa hint frem. Og som Valdemarssønnernes Tid lyser mat af Historiens Blade, saaledes mærkes Vordingborg kun svagt i denne Periode. Erik, Abel og Kristoffer nævnes vel som Gæster paa Vordingborg, men Handlinger, der rakte ud over deres egen Tid, mærkes ikke herfra.

Fra Valdemar Sejr Tid var det Skik, at der en Gang aarligt holdtes Raadsmøde, hvortil enhver Herremand havde Ret at møde. Erik Glipping gjorde Brud paa denne Tradition, da han i Aaret 1276 havde faaet sin toaarige Søn kronet til Tronfølger. Maaske var Grunden, at Marsk Stig Andersen havde nægtet at hylde Kongesønnen. Forbitret herover holdt Erik i seks Aar intet Raadsmøde. Men Misfornøjelsen gærede, og 1282 rejste Stormændene sig mod Kongen. I Ugen før Palmesøndag 1282 nødtes Kong Erik da til at samle „Rigets bedste Mænd, baade læge og lærde“ i Vordingborg; og her udstedte han da den 19^e Marts den Akt, som i den følgende Tid blev Hovedgrundlaget for det danske Riges Forfatning.

Aaret efter, i September, holdtes der igen Rigsmøde i Vordingborg, og ved dette blev den unge Hertug Valdemar, Søborgs senere saa berømte Fange, ved Stormændenes Hjælp forlenet med Sønderjylland. 1296 maatte Hertugen dog paa et nyt Rigsmøde i Vordingborg tilbagegive Kronen Als, Ærø og Femern.

Ved et Danehof i Vordingborg 1284 dømte et Nævn af Stormænd og Prætaler i en Sag, hvorved Erik Plovpenningss Døtre blev tilkendt deres Arv, som hidtil var forholdt dem.

Erik Menveds Navn nævnes ogsaa ofte i Forbindelse med Vordingborg. I Aaret 1300, Mortensdag, bekræftede han her Grev Gerts Besiddelse af en Del Gods i Riget. 1313 gav han Rostockerne deres tidligere Privilegier igen. Samme Aar lod han Drostens Anders Højberg og Niels Rani, begge Mænd, der havde staaet Kongen nær, henrette og stejle ved Vordingborg for Sammensværgelse mod Kongens Liv. 1316 gav han Fru Margrethe, Nicolai Werles Enke, Forlening paa hendes afdøde Mands Besiddelser, og to Aar efter aflagde Marsken, Niels

Olufsen, Regnskab for Kongen og fik nogle Borge i Pant for en Del Penge, han havde til Gode.¹

Danmarks udueligste Konge, Kristoffer den Anden, satte stor Pris paa Vordingborg og opholdt sig gerne dér. 2' Paa-skedag 1320 holdt han Forsamling paa Slottet, hvor han lovede at betale sin Broders Gæld til Hermann af Gleickens Arvinger og til Marsk Ludvig. I Pinsen 1322 holdt han Møde med de nordtyske Fyrster for at træffe de sidste Aftaler om et fælles Angreb paa Hertug Henrik Løve af Mechlenborg, der ved Erik Menveds Død havde fordrevet den danske Hovedsmand fra Borgen ved Warnemünde. Et Angreb, der som alt andet, hvad Kristoffer foretog sig, slog fejl.

Skønt Kristoffer allerede 25' Januar 1320 var valgt til Konge, foregik dog den højtidelige Kroning af ham og hans Søn Erik til Medkonge først 1324 paa Vordingborg, hvor Ærkebisp Esker forrettede Ceremonien. Samtidig lod han fejre sin Datter Margrethes Bryllup med Markgrev Ludvig af Brandenburg, hos hvem Kristoffers Søn, den senere Valdemar Atterdag, opholdt sig, til han blev kaldet til Danmarks Befrier.

Kristoffer sad som bekendt ikke fast paa Danmarks Trone. Grev Gert fortrængte ham mere og mere. Kun stod hans Lid til Vordingborg, der paa den Tid ansaas for en af Landets stærkeste Fæstninger. Havde han den, havde han et sikkert Sted. Men medens Kristoffer opholdt sig i Tyskland for at samle Hjælp, bestak Grev Gert Hovedsmanden. Denne skulde for 4000 Lødemark 3: lødige Mark, opgive Slottet, og indtil disse Penge kunde udbetales, skulde han forlenes med Segeborg. Dette skete ogsaa; men Hovedsmanden blev en Nat overfaldet af nogle Holstenere og dræbt, og led saaledes sin retfærdige Straf for sit Forrædderi. Samme Aar (1326) kom Kristoffer igen med Skibe og førte med sig 936 Ryttere foruden Fodfolk. Han tog Slottet, men Grev Gert var der straks og begyndte Belejringen.

Da Slottet var spærret baade til Lands og til Vands, gjorde Mangelen paa Proviant sig snart gældende; særlig trængte man haardt til Mel. Det Korn, der fandtes inden for Murene, kunde man ikke faa malet, derfor maatte man opbløde Rug-

¹ Gottfriedsen: Efterr. om gl. Borge.

kærner i Vand og spise i Stedet for Brød. Tilsidst blev Tilstanden saadan, at Kristoffer maatte indlede Forhandling, som førte til, at han fik Lov til frit at drage af Sted. — Den tyske Lensmand, han indsatte, solgte uden Skrupler Slottet til Grev Gert.¹

1329 kom Kristoffer tilbage fra sin Udlændighed og fik Vordingborg Slot; men mange Aar varede det ikke, saa var det igen i de fremmedes Hænder.

Straks da Valdemar Atterdag blev hyldet til Konge, rettede han sin Opmærksomhed paa Vordingborg Slot. Kunde han komme i Besiddelse af det, havde han Foden paa Sjælland, og der lod han sig næppe rokke. Han indledede Underhandlinger med Panthaveren og naaede saa vidt at betale det første Afdrag. Men Vanskelighederne taarnede sig op; han kunde ikke fortsætte Afbetalingen, saa Slottet gled ham ud af Hænderne tillige med det, han allerede havde betalt. Først ved Magnus Smeks, den svenske Konges, Mægling lykkedes det Valdemar paa Sct. Bartholomæi Dag 1346 at komme i Besiddelse af Vordingborg mod en Udbetaling af 8000 Lødemark.

Valdemars Magt voksede snart. 1350 maatte saaledes Fyrsterne Bugislaw og Barmin af Rügen paa Vordingborg udstede et Dokument. hvori de lovede at ville underkaste sig Kongens Dom i Striden mellem dem og Fyrsterne af Mechlenborg angaaende Landet og Byen Both.

Men en Fjende trodsede bestandig Valdemar Atterdag. Det var Hansestæderne. Det kunde de gøre saa meget kraftigere, som Danmarks Flaade var gaaet meget tilbage siden Valdemar den Andens Tid. Valdemar Atterdag gjorde, hvad han kunde for at bøde paa denne Mangel. Han holdt ved Vordingborg et vist Antal Søfolk, for hvilke han lod bygge Boliger paa Knudshoved; og ved disse Søfolks Hjælp sejrede han flere Gange over Hansestæderne.²

Men holde sig Hansestæderne fra Livet kunde Valdemar ikke. 1361 laa de omkring Vordingborg og begyndte en regulær Belejring. Det lykkedes dog Høvedsmanden at faa Undsætning ind paa Borgen. Derved blev han i Stand til at vove et Udfald, som skaffede ham en Del Fanger. Ved de For-

¹ Arild Huitfeldt 432. ² Antik. Ann. I. 7.

handlinger, som fulgte derefter, blev der da truffet den Aftale, at Fjenden skulde have Fangerne igen, og Belejringen hæves. Næppe var Fangerne løsladt, før der ankom en større Forsyning af friske Tropper til Belejrerne, som derfor uden Hensyn til givne Løfter blev, hvor de var, og fortsatte deres Angreb.

Lensmanden vidste nu intet andet Middel til Frelse end List. Tilsyneladende overvældet af Fjendens Magt gjorde han Mine til at ville overgive Slottet, hvorfor nogle af Fjendens fornemste skulde indfinde sig paa Slottet. Da de kom, overrakte han dem ganske vist Nøglerne, men bemærkede dertil, at nu havde han holdt sit Løfte, hvorimod de havde svigtet deres. Derpaa lod han dem overvinde og tage til Fange.¹

Saa endelig blev Belejringen hævet.

Aaret efter kunde Valdemar holde Møde paa Vordingborg, hvor han udbetalte 400 Mark Sølv paa Medgiften for sin Datter Ingeborg.

Valdemar Atterdags Navn maa betragtes som Kærnen i det vordingborgske Valdemarsnavn; thi ingen var knyttet med stærkere Baand til dette Sted. For ham var Vordingborg ikke alene den stærke Fæstning, men ogsaa det Sted, hvor han kunde finde Hvile og Glemsel for Dagens og Slidets Møje. Og naar Helbredet svigtede, kunde han ogsaa her finde en kvægende Rekreation. Endnu paa Hvitfeldts Tid kunde man paavise en af de kolde Brønde, Kongen benyttede mod Podagraen.

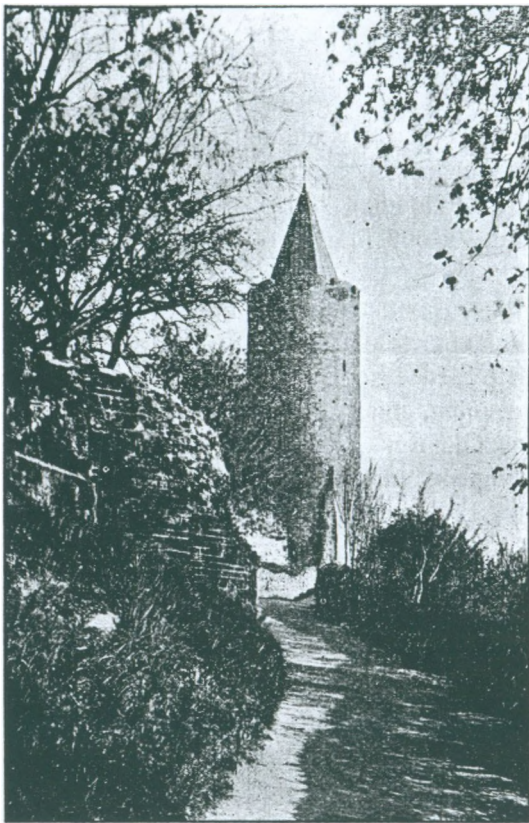
En Mængde Sagn om Valdemar Atterdag er knyttet til Vordingborg.

Om hans bestandige Stridigheder med de overmodige Adelsmænd fortælles, hvorledes han en Dag havde ladet den fornemme Claus Limbæk kalde til Vordingborg. Da Adelsmanden steg i Land, gav han en af Kongens Pager, som hjalp ham til Rette, meget rigelige Drikkepenge. Drengen viste nu sin Taknemmelighed ved at udbryde: Vandet er hedet, kommer Galtten nu! Claus Limbæk forstod Advarslen. Han gik om Bord igen uden at hilse paa Kongen, „thi han havde ingen Lyst til at blive skoldet!“²

Om Drillerierne mod Hansestæderne fortælles; hvorledes

¹ Arild Huitfeldt 526. ² H. Bruun: Gl. danske Minder I, 272.

Kongen engang ved Vintertid indbød Slædernes Udsendinge til Fest paa Vordingborg. Han lod da Taffelgemakket opvarme saa stærkt, at Gæsterne nær havde svedt sig fordærvede i deres forede Klæder. Belært af Erfaringen mødte de da ved en anden Lejlighed i meget tynd Paaklædning; men Kongen, som da var klædt godt paa, lod rette an i Slotsgaarden, hvor Gesandterne frøs, saa de ganske mistede Appetitten.¹

Gaasetaarnet.

Naar Kong Volmer paa sin ofte besungne vilde Jagt ved Nattetid farer gennem Egnen, hviler han ud i Ruinerne eller i Valdemarstaarnet.

En Bonde, der var nysgerrig efter at se, om ogsaa det var sandt, vovede engang at overnatte i Taarnet. Ved Midnat saa han Kongen træde ind. Han hilste paa Bonden med: Tak, fordi du vil passe mit Taarn! og rakte ham et Guldstykke. Da Bonden tog imod det, brændte det ham et Hul gennem Haanden og faldt som et Kul til Jorden.²

Hvor stærkt Overtroen om Kong Volmer var rodfæstet, kan man faa et Begreb om, naar man læser en Beretning af Langebæk i Aaret 1738.³

¹ Pontoppidan III. ² Bruun: Gl. danske Minder. I 276. ³ Norsk hist. Tidskr. II 313.

Det hændte sig engang, at Kong Christian den Femte vilde til Vordingborg Slot. Her stod der altid et Kammer parat til Kong Valdemar, og ved hans Kamin laa altid Brænde. Dette Brænde tog Slotsforvalteren for at bruge det ved Kong Christians Besøg. Om Natten kom Kong Valdemar og knuste (!) Forvalteren, da han mærkede, at Brændet var brugt. Forvalteren bad for Himmel og Jord, at Kongen vilde spare ham, han skulde da lægge noget andet Brænde i Stedet, hvortil Kong Valdemar svarede: Derfor er det ikke tørt!!

„De krumme Ege“ paa Vejen mellem Vordingborg og Nyraad er visne i Toppen, fordi Kong Volmers Jagt er gaaet hen over dem.

I Vintersbølle Skov ligger en stor flad Sten, hvori der er et omtrent tre Tommer dybt Hul af Form som en Hestesko. Sagnet siger, at det er traadt af Kong Valdemars Hest. Der staar altid Vand i Hullet, og den, der har Vorter, kan blive af med dem ved at dyppe Haanden i Vandet og lægge en Skilling deri. Dette Middel mod Vorter brugtes meget i tidligere Tid, og da det var en almindelig Tro, at den, der tog Pengene, fik alle de frigjorte Vorter, kunde der af og til blive en rig Høst for Folk, som ikke var overtroiske! ¹

Valdemar Atterdag døde den 24' Oktober 1375 paa Gurre, men hans Lig blev ført til Vordingborg, hvor det sandsynligvis blev bisat i det Kapel, som han havde ladet tilbygge Slotskirken.

Men det synes ikke, som Stedet var godt valgt. Almuen kaldte ham „den Onde“, og Folkets Had til den døde Konge har muligvis truet med at give sig voldsomme Udslag, thi 1377 ^{10/9} faar Dronning Margrethe Pavens Tilladelse til at føre sin Faders Lig til Sorø fra Kapellet i Vordingborg Slotskirke, „hvor de daglige Æresbevisninger (Rosenkransbønner, Afbrænding af Røgelse, Alterlys m. m.) paa Grund af Tidernes Ondskab truer med at aftage.“ ²

Dronning Margrethe opholdt sig ofte paa Vordingborg. 1392 sluttede hun her Forlig med de holstenske Grever, ligesom hun de følgende Aar afholdt flere betydningsfulde Herredage paa dette Sted. Hun synes ogsaa at have haft Blik for Stedets strategiske Værd, hvis Sagnet fortæller sandt, at hun omkring i Farvandet lod nedsænke store, udtjente Krigsskibe som et Led i Forsvarsbestræbelserne. ³

¹ J. Olsen: Fra Sydsjælland. ² Ny kirkehist. Saml. V 866. ³ L. P. Poulsen: Vordingborg og Omegn. 54.

Erik af Pommerns Regeringstid var en bestandig Kamp med Holstenerne og Hansestæderne, indtil der 1434 mødtes Udsendinge til Fredsforhandling paa Vordingborg. Medens Underhandlingerne stod paa, kom der fra Sverige Bud om Engelbrecht Engelbrechtsens Opstand, og man kunde vente, at Erik for enhver Pris vilde slutte Fred med Hanseaterne. Men først Aaret efter, den 15' Juli 1435, blev den saakaldte Vordingborgfred sluttet, hvorved Grev Adolf fik Slesvig paa Livstid og Hansestæderne deres gamle Privilegier bekræftede.¹

Vordingborgfreden kan betragtes som Slutpunktet paa Vordingborgs gloriøse Tilværelse — de nye Tider flyttede Danmarks Tyngdepunkt mod Nord, og kun ved enkelte Lejligheder trænger Vordingborgs Navn sig klart frem i Danmarks Historie.

Stille Tider.

Forsvinder Vordingborgs gyldne Tid end med Erik af Pommern, er dermed dog ikke sagt, at Slottet ophører med at gøre Tjeneste som Kongebolig. Af Dateringer paa kongelige Breve ses, at de følgende Konger har været endog ret hyppige Gæster paa Vordingborg Slot. Det var endnu i et Par Hundrede Aar Stedet med de store Jagtskove.

Kong Hans tilbragte megen Tid paa Vordingborg. Men Sagnet fortæller, at det i langt højere Grad end Egnens Skønhed var Lensmanden Torben Billes Frue, den smukke Fru Edele af Slægten Jernskæg, der virkede tiltrækkende paa Kongen.

En ikke uinteressant Periode i Vordingborg Slots Historie er sikkert Grevefejdens Tid. Da Lensmanden Henrik Gø dør 1533, udnævner Rigsraadet Axel Gø til hans Efterfølger, men allerede Aaret efter maa denne fortrække. Grev Kristoffer af Oldenburg, efter hvem Krigen fik Navn, lander paa Sjælland med en lybsk Flaade, og ved Borgere og Bønders Hjælp er snart hele Øen i hans Besiddelse. Mange Adelsmænd

¹ Hist. Tidsskr. 4' Række 6' Bind.

underkaster sig fejgt hans Herredømme for at redde Liv og Gods; blandt dem er selve Sjællands Hovedsmand, Anders Bille til Søholm. Som Belønning herfor forlener Grev Kristoffer ham bl. a. med Vordingborg Slot frit for Livstid som Erstatning for Stegeborg, som Borgerne der havde jævnet med Jorden. — Men den demokratiske Folkebevægelse voksede Grev Kristoffer over Hovedet. Anders Bille blev fængslet i København i Januar 1555, hans Gaard, Søholm i Stevns plyndret og ødelagt, og han selv tillige med flere andre Adelsmænd ført som Fange til Mechlenborg. — Imidlertid havde Lybekkerne udnævnt Hertug Albrecht af Mechlenborg til Grev Kristoffers Medanfører, og denne indsatte nu en Tysker ved Navn Joachim v. Jetzen til Hovedsmand paa Vordingborg. Fremmedherredømmet varede dog ikke længe, allerede samme Aar var Lybekkernes Magt saa vidt kuert, at Kristian den Tredie kunde udnævne Hans Urne til Lensmand.¹

Stille Tider oprinder nu for Vordingborg. At dens Betydning som Fæstning ikke er meget bevendt, ses deraf, at Kristian den Tredie 1541 sætter Borgen i Pant til en Række danske Adelsmænd for et Laan paa 9000 Mark lybsk.² Dette har dog ingen Indfyldelse paa dens Skæbne, da Laanet sikkert er tilbagebetalt rettidigt. At det 1540 og 1542 paalægges Lensmanden at modtage Bøsseskytter i Borgleje, eller at Lensmanden Jørgen Bragde i Februar 1555 faar Befaling til at indrette et Taarn til at „lade noget Krudt paa“, hvor det synes ham bedst forvaret,³ viser vel, at Slottet endnu er brugeligt som Fæstning.

Men Slottet begynder at forfalde. Baade Frederik den Anden, som havde Stutteri her (endnu 1654 nævnes Mester Arendt Prindzler, Kgl. Maj. Astonni — Smed og Stodmester paa Vordingborg Slot), og Christian den Fjerde opholdt sig ofte paa Vordingborg, og begge ofrede betydelige Summer paa Vedligeholdelses- og Istandsættelsesarbejder. Frederik den Anden indrettede saaledes en Vandkunst, en af den Tids omstændelige og kostbare Vandposte, der kunde spare Omegnens Bønder for den besværlige Køren Vand til Slottet. Vandkunsten forfaldt — trods mange Reparationer — dog snart, og de

¹ Om Lensmændene se: Erslev: Danm. Len og Lensmænd, samt Erslev: Danske og norske Lensmænd. ² Danske Mag. 3. VI 290. ³ Kancel. Brevb. 1551—55. 368.

omliggende Landsbyers Bønder maatte atter forsyne Slottet med Vand.

Kongerne var nu kun Gæster paa Vordingborg. Styrelsen var overdraget en kongelig Lensmand, som var forpligtet til at yde Natophold til Kongen og hans Følge samt Borgleje til Kongens Hofsinder og Skytter. Dertil kom Rostjenesten. Om Lenets Størrelse i det 15' Aarhundrede kan man faa et Begreb ved Sammenligning. 1471 stiller Kallundborg Lensmand 70 Mand, Nykøbing 60, Ribe 50, Vordingborg, Stege, Krogen, Lindenæs og Ørum hver 30.¹

Vordingborg Len var et Regnskabslen, d. v. s. Lensmanden oppebar enten Løn eller Genant. Dette vil sige, at der i Lensbrevet blev fastsat, hvad Lensmanden skulde have til Løn og Underhold for sig og Borgens Folk. Disse opregnede Penge og Naturalier kaldtes Genanter. Fra Lenets Indtægt fratoges Genanten, og Resten indsendtes til Kongen.

Slottets Mandskab var (1550) 10 Ryttere, 4 Skytter og 10 Karle til Fods. Dertil kom den civile Besætning, nemlig Slotsfogeden, Skrивeren, Kokken, Kældersvendene, Bryggersvenden, Vognsvenden, Ladefogeden, 1 Fisker, 1 Fadeburskvinde, 1 Fadeburspige, 1 Mælkedeje, 3 Piger, 3 Dreng og Portneren.²

Lensmændene havde ofte samtidigt andre Forlener og skiftede meget hyppigt; i det 16' Aarhundrede havde Vordingborg ikke færre end 25 forskellige; først i det 17' Aarhundrede bliver Lensmændenes Ophold paa Vordingborg af længere Varighed. Af Lensmænd maa nævnes Peder Oxe, der søgte at indføre Brakpløjning paa Lenets Bønderjorder, Christoffer Walkendorff, Arild Huitfeldt og Palle Rosenkrantz.

1658 sker der noget, der atter retter Nordens Øjne mod Vordingborg, og som til Fulde viser, hvor lidt Betydning Vordingborg paa dette Tidspunkt har som Landeværn. Den 12' Februar gik den svenske Hær over Isen fra Falster og besatte Valdemars gamle Borg, uden at en Haand løftede sig mod dem.

Det er et sørgeligt Billede, man faar af Slottet, da Svenskerne er draget bort. I en Synsforretning fra 1661 ¹⁰/₃ berettes:

¹ W. Christensen: Dansk Statsforvaltning 304. ² Danske Mag. 4 V 207—08.

Det store Hus, som Slotsherren iboede — nogenlunde ved Magt. Brøggerhuset ligeledes.

Vandkunsten noget forfalden, men Renderne og Postene ødelagte.

De Huse eller Gæstekamre næst ved Brøggerset er temmelig meget ruineret.

Det nye Slot, hvor de Svenske en Tid lang logeret og meget ilde handlet, er ganske ruineret, saaledes at først Tagene er ganske forfaldne, udi Gemacerne findes ingen Vinduer og Døre, andetsteds ingen Vindues Karme og mange Steds Lofterne afbrudt.

I et Hus, som Kongens Køkken og Brøggers var, Lofterne ganske afbrudte.

Hvælvingerne over Porten staar ganske for Fald, Taget er meget ruineret, Bjælkerne forraadnet og i den sidste store Storm den ene Gavl nederfalden.

Den store gamle Kornlade — ganske brøstfældig.

Den nye Kornlade — Taget noget brøstfældigt.

Øxen Laden — paa 28 Fag er nedbrudt af de Svenske, ligesom andre Huse til Ungkvæg.

Kornladen er paa Tag og Loft ganske ruineret.

Folestalden nedenfor Smedjen nedbrudt og forbrændt.

Vognskuret — fordærvet og nedfalden.

Smedjen noget ruineret.

De Huse ved Porten noget ruineret; og er Ridefogdens og andre Kamre meget forfaldne.

Skrivestuen med tilhørende Bygning — noget ruineret.

Kongens Stald (18 Fag) ganske nedfalden.

De andre Stalde næst op til Slotsherrens og Gæstestalden — ganske forfalden, saa det er at befrygte, at de med det første skal falde ned.

Muren omkring Slottet er paa mange Steder ganske forfalden, og ved Vandporten et stort Stykke Mur ganske borte, udi hvilken Sted de Svenskes Palisader have sat.

Urtehaven ganske fordærvet af de Svenskes Heste.

Plankeværket udenfor Porten ved begge Sider er borte og nedbrudt.

Efter Suverainitetens Indførelse blev ved en kgl. Anordning af 19^e Februar 1662 Lensinddelingen ophævet. Lenene forandredes til Amter, Lensmændene blev Amtmænd, og disse mistede Befalingen over Slotte og Fæstninger, og Forpligtelsen til Rostjenesten bortfaldt. Derved opstod en hel Del Amter, som senere sloges sammen. Saaledes blev Jungshoved Amt 1665 lagt ind under Vordingborg Amt, der 1750 sammenlagdes med Tryggevælde og 1803 med Møens Amt til det nuværende Præstø Amt.

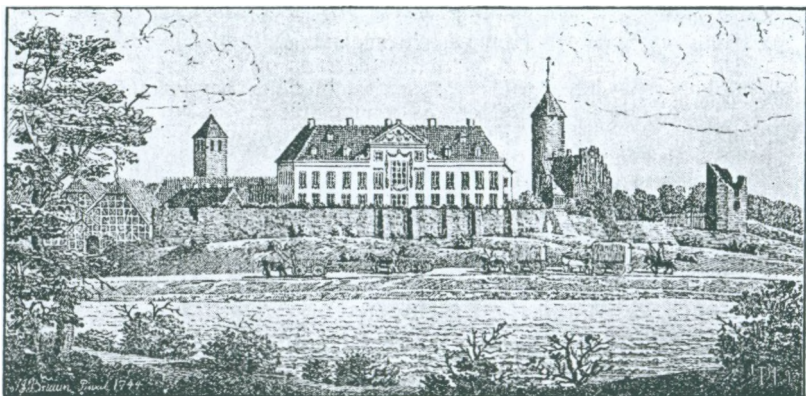
Da den sidste Lensmand paa Vordingborg — Kongesønnen Ulrik Frederik Gyldenløve, — den saa sørgeligt berømte Marie Grubbes Gemal — 1662 drog bort, overtog Jens Lauritzen, en Borgmestersøn fra Præstø, under Titel af Pensionarius Vordingborg og Jungshoved Godser i en Slags Forpagtning.

Renaissance og Opløsningstider.

En lille Renaissance opnaaede Vordingborg Slot i Slutningen af det 17' Aarhundrede.

I sit Testamente havde Frederik den Tredie overladt Vordingborg Slot med Tilliggende samt Hovedgaarden Beldringe og Lekkende foruden en aarlig Livrente af 30,000 Rdl. og dertil en fast Kapital af 300,000 Rdl. til sin og Sophie Amalies yngste Søn, Prins Jørgen (f. 21' April 1655).

1671 paalagdes det en Kommission, bestaaende af Frederik v. Arenstorff og Otto Scheel til Vallø at undersøge Godsernes Beskaffenhed samt foretage Afvikling med Jens Lauritzen, Pensionarius over Vordingborg Amt, saa Prinsen kunde overtage sine Besiddelser til 1' Maj 1671.

Møllebækstaarn.

Prins Jørgens Slot.

Gaasen.
Kancelliet.

Ormestaarn.

Med Lenet forbandtes endvidere Jungshoved Gaard til Erstatning for 500 Tdr. Hartkorn, der blev fradraget til Ryttergods.¹

Den gamle³ Kongeborg blev nedrevet, og omtrent hvor den havde staaet opførtes i Aarene 1671—73 et Jagtslot i italiensk Stil, kaldet Prins Jørgens Slot. ; Og da Prinsen kun havde et Tilskud til det fra Kongen paa 12,000 Rdl., der i Ja-

¹ Chr. H. Brasch: Prins Jørgen af Danmark.

nuar 1671 bevilgdes til Vordingborg Slots Opbyggelse og Reparation af den gamle Bygning,¹ maa Enkedronning Sophie Amalie have udredet det øvrige. Baadø Tanken om Jagtslottet og Planen for det er utvivlsomt udgaaet fra hende, da Prinsen var borte en længere Tid under Opførelsen.

Oprindelig havde Prins Jørgen kun faaet Vordingborg Slot og Gods som en temporær Besiddelse, først 16^e Juni 1683 fik han det paa Livstid.²

Om Prinsens Ophold paa Vordingborg var afbrudt eller langvarigt, eller om særegne Foranstaltninger til Godsernes Forbedring skyldes ham, vides ikke, men der fortælles, at Prinsen havde Gartnere, som han lønnede for at rejse omkring hos Bønderne og plante og pøde Frugttræer i deres Haver. Sikker er det, at Frugtavlens i lange Tider efter stod højt i Vordingborg Amt.³

1683 rejste Prins Jørgen til England som den engelske Prinsesse — senere Dronning — Annas Gemal, og Godsernes Bestyrelse overlodes til hans dygtige Skatmester v. Plessen, der senere i dansk Statstjeneste kom til at beklæde vigtige Embeder.

1708 døde Prinsen, og v. Plessen overleverede paa Dronning Annas Vegne Slottet med Tilliggende til en Kommission, der modtog det paa den danske Konges Vegne ^{9/11} 1709.⁴

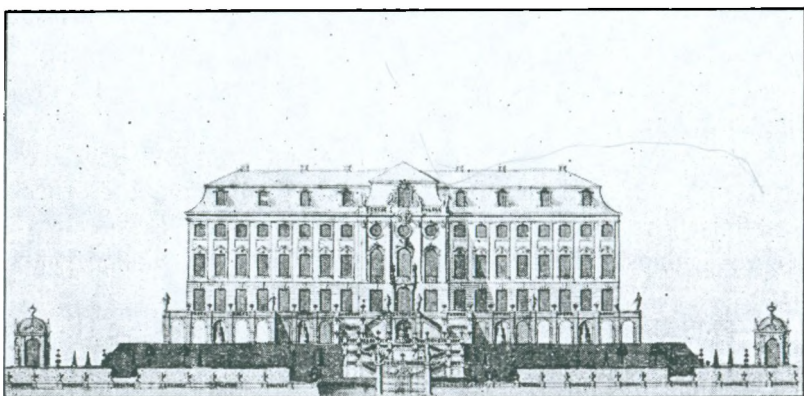
Slottet, der nu mest af alt ligner en gammel Herregaard, forfalder mere og mere. Da der 1717—19 lægges Ryttergar-nison i Vordingborg, omdannes en Del af de gamle Bygninger til Stalde og Bolig for Soldaterne; og selv om der 1734 afsluttes Kontrakt med Murmester Abraham Stoy om en Del Istandsættelsesarbejder paa Slottet, gaar det nu med sikre Skridt sin Opløsning i Møde. Ingen har Pietet for det minderrige Sted; saaledes bekendtgør Amtmanden 1731, at Borger-skabets Svin gaar op og gør mærkelig Skade paa Slottet, hvorfor det tilholdes Borgerne at holde Svinene i Gaardene eller paa Sti eller ringe dem og føre dem paa Skoven.⁵ — Muligvis stammer følgende Vers af en Fortælling blandt de norske Bønder om Kong Valdemars Datter og Kong Alkors Søn fra denne Periode:

¹ Sj. Tegn. 1671 fol 387. j. ² Repholtz: Stampenborg 55. ³ Samme 57. ⁴ Samme 59—64. ⁵ Byfogedarkivet Pakke 831. Landsark.

Her hoppe Duer,
hvor før har danset Fruer,
her rode Svin,
hvor Helte før drak Mjød og Vin!¹

I Slutningen af 1748 er der Tale om, at Slottet skal sælges ved Auktion. Materialerne takseres, og Auktionen afholdes i Sommeren 1749. Hovedbygningen og Sidefløjene, de saakaldte Altaner, sælges hver for sig i fire Numre til Nedbrydning — men der skete intet Bud.

Samtidig er der Planer oppe om at bygge et pragtfuldt Rokokopalads paa Ruinerne, men ogsaa dette opgives.

Den af Oettinger udarbejdede, men ikke gennemførte Plan til Genopbygning af Vordingborg Slot. Ca. 1750.

Ved kgl. Resol. 1750 ^{17/8} overlodes Vordingborg Slot „med dertil hørende tvende Sidefløje, samt Muren og Porten derfor, saa vel som den Grund, hvorpaa disse Bygninger befindes“, for 2000 Rdl. til Gehejmerraad W. A. von der Osten. Denne lod Sidefløjene nedrive og solgte Resten til Murmester Fitzner i København. Slottet blev nu helt nedrevet, og det øvrige solgt til Regimentsskriver Jacobsen, som afhændede alle Materialer, der kunde afsættes, for endelig 1769 at sælge Pladsen til Overskattedirektionen for 300 Rdl.

Under Frederik den Femte var Statsgælden steget i foruroligende Grad, og i Aarene 1763—64 kom det til en finansiell Krise, der tvang Regeringen til at optage store Laan i Udlan-

¹ Skrevet paa et Billede i Nationalmusæets Samling.

det. For at dække disse, besluttedes det at sælge en Del af Kronens Godser. Antvorskov og Vordingborg Godser overlodes derfor 1768 til Overskattedirektionen, der 1762 var oprettet for at formindske den store Statsgæld, for 773,575 Rdl. eller 72½ Rdl. pr. Td. Hartkorn.¹

Overskattedirektionen, der bl. a. bestod af Mænd som Ditlev Reventlow, Schimmelmänn og A. P. Bernstorff, kunde naturligvis ikke begaa sig med det struenseske Styre, og noget af det første, der skete efter at Struense var kommet til Magten, var, at Administrationen af de to Krongodser fratoges den og overlodes til den nyoprettede Generallandvæsenskommission (Nov. 1770).

Til at lede Reformarbejderne paa de to Godser blev antaget to Inspektører, af hvilke Torkel Baden skulde lede de vordingborgske.

Torkel Baden var Søn af Rektor Baden i Vordingborg, og blev dimitteret fra Vordingborg lærde Skole 1754, 4 Aar efter den mere bekendte yngre Broder, Jacob Baden. Torkel Baden havde tidligere vist sin Dygtighed paa Bernstorff og erhvervet sig et betydeligt Navn blandt Reformtilhængerne, hvorimod hans Karakter ikke helt syntes at have kunnet staa Maal med hans Dygtighed.

Efter Struenses Fald overgik Godsernes Administration til Rentekammeret i Forbindelse med Overskattedirektionen, der stadig beholdt Ejendomsretten. Baden blev afskediget. Han døde 1805 som Inspektør over det kgl. Gods under Baadesgaard paa Lolland.²

Vordingborg Godsdistrikt, som udgjorde et af Landets 12 Rytterdistrikter, blev i Henhold til kgl. Resol. af 15' Aug. 1763 solgt ved Auktion i Sept. 1774. Det inddeltes ved Salget i 12 Hovedgaarde, hvoraf den første, Vordingborg Slot, med 197 Tdr. Hartkorn Hovedgaardstakst, 570 Tdr. Hartkorn Bøndergods og Ørslev Sogns Konge- og Kirketiende solgtes for 92010 Rdl. d. Crt. til Conferentsraad Baron Reinhardt Iselin († 1781), der efter sig kaldte Godset Iselingen, og som samtidig købte den 2', 3' og 5' Hovedgaard af det vordingborgske Godsdistrikt, nemlig Rosenfeldt, Aunø og Snertinge. Baron Iselins Enke Elisabeth f. Fabricius de Tengenagel, giftede sig anden Gang med Generalmajor I. F. Classen til Frederiksværk og oprettede

¹ Historisk Tidsskrift 6. I. ² Om Krongodsets Salg se: Axel Lindvalds Afhandling i „Fra Ark. og Mus.“ 3' og 4' Bind.

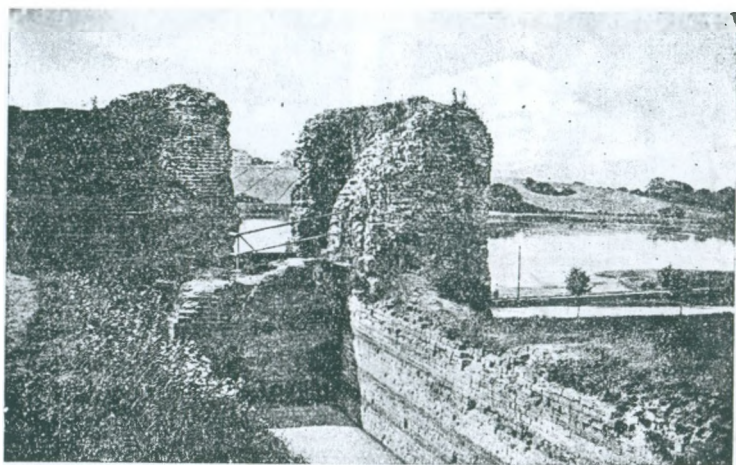
samtidig dermed 30' Aug. 1781 Godserne til 2 Stamhuse for sine to Døtre af første Ægteskab. Den ældste Datter, der blev gift med Kammerherre Chr. Fr. Ernst Rigsgreve Rantzou, fik som Arv Stamhuset Iselingen, og solgte det med kgl. Tilladelse i Aaret 1803 til Brygger Joh. Lind, København, alt Godset blev substitueret med Fideikommiskapital. Ved Skøde af 18' Decbr. 1804 solgte J. Lind Iselingen Gods til Amtsforvalter Reiersen i Vordingborg. Denne afhændede igen ved Skøde af 21' s. M. Iselingen Hovedgaard og Ørslev Konge- og Kirketiende til 5 Medejere, hvoriblandt Kaptain, Urtekræmmer Jens' Mikael Aagaard, som under 20' Decbr. 1810 fik Skøde som Eneejer. — Amtsforvalter Reiersen beholdt imidlertid Godserne Marienberg og Snertinge, og til den første henhørte Slotspladsen. Ved Skøde af 31' Marts 1809 (tgl. $\frac{27}{16}$ 10) afhændede hans Enke Godserne til Kammerraad Rothe og Kaptain i Artilleriet H. Rothe, og disse solgte igen Marienberg med Slotspladsen ved Skøde af 10' Juni 1810 (tgl. 27' s. M.) til cand. theol. Jessen. Han afhændede igen Slotspladsen særskilt til Kbm. Niels Bjørn i Vordingborg 19' Decbr. 1833 (tgl. $\frac{3}{12}$ 34), og dennes Enke overdrog ved Skøde af 25' Januar 1854 (tgl. $\frac{10}{12}$ 1855)¹ Slotspladsen til Vordingborg Kommune, der ved kgl. Resol. af 2' Juni 1876 indlemmede den under Købstaden.

Ruinerne.

I Begyndelsen af det 19' Aarhundrede begyndte Interessen for de gamle historiske Minder at vaagne i vort Folk. 1807 oprettedes Kommissionen for Oldsagers Bevaring, og omtrent samtidig blev Nationalmusæet stiftet. I det første Hefte af „Antikvariske Annaler“, de senere „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“, henvendte Rasmus Nyrup Opmærksomheden paa Vordingborg Slots Ruiner, hvor Ejeren af Gaase-taarnet havde skænket dette til Kongen. Reparationen af Taarnet 1821 vakte Opsigt, og da Slotstomten 1834 solgtes til Køb-

¹ Om Salgsbetingelserne se: Vdbg. søndre Birks Panteprotokol for 4' Oktbr. 1854 Pg. 387.

mand Bjørn, fik Oldsagskommissionens Sekretær, Thomsen, og Apotheker Aarsleff denne til i Købekontrakten at optage en Bestemmelse om, at Ruinen skulde fredes. — Dette overholdtes dog ikke, Folk hentede Murstenene — som man i større Stil havde gjort, da Iselingen og Rosenfeld blev bygget i Slutningen af det 18' Aarhundrede — og brugte dem ved Reparationer paa deres Ejendomme. Selv da Kommunen i 1855 var blevet Ejer af Slotspladsen, undsaa denne sig ikke for at nedrive en Del af Ringmuren og opfylde et Stykke af Slotsgraven for at udvide Torvet. Først i Borgmester Friederichsen (1868—94) fik Slotsruinerne en myndig og varmhjertet Beskytter.

Den store Ruin.

1871 foretoges en gennemgribende Restauration af Gaase-taarnet, og da man ønskede en grundig og omfattende Undersøgelse af selve Ruinerne, indgik Byraadet med et Andragende til Regeringen om et Tilskud til Arbejdet, som skulde foretages under Ledelse af Direktionen for Mindesmærkernes Bevaring. Og paa Finansloven 1888—89 bevilgedes de første Beløb.¹

Undersøgelserne strakte sig over mange Aar og er endnu ikke afsluttede, men fortsættes forhaabentlig, saa snart de økonomiske Tilstande tillader det. Arbejdet leledes af Direktøren for Nationalmusæet, Dr. Henry Petersen, og efter hans Død

¹ Vordingborg Avis, 1900 ¹⁰/₁₂.

af Dr. Møllerup med Assistance af Professor Løffler, Kand. Schiøtt, Kand. Hertzsprung, Arkitekt Smidt m. fl.

I de senere Aar har Arbejdet med Ruinernes Udgravning staaet stille, men 1920 vedtog Byraadet en af Turistforeningen for Vordingborg og Omegn forfattet Plan til Ruinernes Forskønnelse. Hurtigere end ventet bragtes denne Plan til Udførelse. De uskønne Kolonihaver, der opfyldte Slotsgraven mod Øst og en stor Del af selve Slotspladsen, blev bortryddet. En historisk-botanisk Have — hvortil de fornødne Penge-midler var skaffet til Veje ved en „Rundskuedag“ i Vordingborg — blev 1921 indviet i det afhegnede Stykke Vest for Sydsjællands Musæum.

For Tiden arbejdes der med Kraft paa Ruinernes Forskønnelse, og det synes, som det snart skal blive Alvor, at Udgravningerne af de ukendte Partier af Terrainet skal fortsættes.

Naturligvis spiller et historisk Sted som Vordingborg Slot en vis Rolle i Litteraturen, og en ikke ringe Del af de danske Klassikere har henlagt Skuepladsen for deres Digterværker hertil, saaledes bl. a. Ingemann, Chr. Winther (De to Peblinge, Henrik og Else), H. F. Ewald (Valdemarstøet), Carit Etlar (Gøngehøvdingen) og I. P. Jacobsen (Marie Grubbe).

Af rent historisk-topografiske Afhandlinger kan nævnes: R. Nyerup: Det af Kong Valdemar opbygte Vordingborg Slots Ruiner, i Antqv. Ann. I S. 1. J. Kornerup: Gaasetaarnet, III. Tid. 1871—72 S. 323, N. Høyen: Skrifter II S. 491, Sune Ambrosiani: Rester af staffbygnad i Gåsetaarnet, Aarb. f. Oldk. 1899, Fr. Schiøtt: Fra „Gaasen“s Fortid i „Fra Ark. og Mus.“ I, A. Mathiesen: Gaasetaarnet, Aarb. f. n. Oldh. 1902, Løffler: Slotskirken, smsts. 1906, Kantor Jørgensen: Foredrag om Vordingborg Slot og Ruiner, Møllerup: Beretn. om Nationalmu-sæets II Afd.

Kirkeskovspavillonen.
Ny istandsat.

1. Kl.s Køkken.

 1. Kl.s Vine.

Populære Priser.

Daglig Koncert.

Bilindkørsel.

H. P. HANSEN.

Ny Vært.

Telefon 202.

Telefon 202.